

УДК 33.332.2

ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

А. Л. Люшин

студентка 2 курсу, група 21-З, Рівненський державний аграрний коледж

Науковий керівник – С. С. Малимон

Rівненський державний аграрний коледж, м. Рівне, Україна

У статті коротко описуються основні економіко-екологічні проблеми виробничих ресурсів, та шляхи їх вирішення. Також описані цілі і завдання щодо економічно та екологічно ефективного сільськогосподарського землекористування.

Ключові слова: сільське господарство, землекористування, господарювання.

В статье кратко описываются основные экономико-экологические проблемы производственных ресурсов и пути их решения. Также описаны цели и задачи экономически и экологически эффективного сельскохозяйственного землепользования.

Ключевые слова: сельское хозяйство, землепользования, хозяйствование.

This article briefly describes the main economic and environmental problems of production resources and solutions. Also describes the goals and tasks of economically and ecologically efficient agricultural land use.

Keywords: agriculture, land use, management.

Екологічна безпека при сільськогосподарському землекористуванні стає ключовою проблемою людства, оскільки передбачає гарантоване збереження біосфери у зрівноваженому стані та дозволяє використовувати земельні ресурси без перевищення меж їх відтворення та відновлення. Вона має базуватися на підвищенні природної якості земель сільськогосподарського призначення та покращенні умов сільськогосподарського землекористування. Таке тлумачення поняття “екологічної безпеки” як необхідної умови розвитку суспільства вимагає перегляду основоположних засад взаємодії людини з навколошнім середовищем та соціально-економічних особливостей використання земель сільськогосподарського призначення. При цьому необхідно врахувати всі екологічні й соціально-економічні чинники та компоненти навколошнього середовища і ресурсів, які задіяні у процес сільськогосподарського землекористування.

Економічно та екологічно ефективне сільськогосподарське землекористування завжди пов’язане із певними обмеженнями, зокрема в обсягах залищених ресурсів, а також у масштабах та в інтенсивності власне землекористування. Нераціональне використання залищених у сільськогосподарське землекористування ресурсів спричинює насамперед, загострення екологічних проблем, внаслідок цього землі сільськогосподарського призначення досить інтенсивно втрачають свої природні властивості. А це вимагає розробки дієвих заходів щодо попередження виснаження і забруднення земель.

Отже, ефективне сільськогосподарське землекористування – це процес формування економічно вигідних та одночасно екологічно збалансованих напрямів використання земель

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

сільськогосподарського призначення за допомогою дієвих економічних, екологічних, правових, організаційних та соціальних механізмів.

Складність системи ефективного сільськогосподарського землекористування полягає у різних ступенях (масштабах та інтенсивності) використання земель сільськогосподарського призначення, залучення суб'єктів-землекористувачів до власне землекористування, а також в цільовому призначенні земель. Звідси виникає необхідність вертикального (галузевого) і горизонтального (територіального) розмежування інтересів суб'єктів земельних відносин в аграрній сфері. Чітке розмежування інтересів та функцій таких суб'єктів є підґрунттям для створення нової системи сільськогосподарського землекористування. Важливою умовою високої ефективності системи сільськогосподарського землекористування є формалізація земельних відносин, тобто власне організація і самоорганізація землевласників та землекористувачів у різні форми господарювання. Така формалізація має будуватися на основі різноманітності інтересів суб'єктів земельних відносин.

Пропонується запровадити такі заходи: створити соціально-економічні та правові передумови щодо розвитку і самоорганізації як окремих форм господарювання, так і окремих суб'єктів земельних відносин; встановити чіткі права і обов'язки землевласників і землекористувачів в системі сільськогосподарського землекористування; запровадити взаємну відповідальність всіх суб'єктів земельних відносин за нераціональне сільськогосподарське землекористування. У відповідній нормативно-правовій базі слід відобразити єдину для всіх суб'єктів земельних відносин екологічну мету сільськогосподарського землекористування, а саме мінімізація втрат природних властивостей земель сільськогосподарського призначення. Зазначена мета має реалізовуватися у тому числі і за рахунок мінімізації залучених в сільськогосподарське землекористування земель.

Успішне функціонування нової системи сільськогосподарського землекористування має здійснюватися в такій послідовності: планування – організація – регулювання – координація – контроль. На стадії планування обов'язково передбачається прогнозування наслідків землекористування. Стадія організації покликана створити найбільш сприятливі для економічно та екологічно ефективного сільськогосподарського землекористування умови. А на стадії координації необхідно забезпечити ефективний зв'язок між усіма землекористувачами.

Формування напрямів ефективного сільськогосподарського землекористування має здійснюватися не лише за рахунок розширення вже наявної системи економіко-екологічних обмежень і обтяжень, а насамперед на основі створення сприятливих умов реалізації інтересів різноманітних суб'єктів земельних відносин. При цьому необхідно максимально заохочувати урізноманітнення як форм власності, так і форм господарювання.

Виявлено, що однією із найбільш ефективних форм господарювання у світі є фермерські господарства сімейного типу. Такий факт можна пояснити вагомою державною підтримкою зазначених господарств та тривалою традицією їхнього існування. Внутрішня державна підтримка різноманітних форм господарювання формується залежно від соціально-економічних і природно-кліматичних умов, у яких вони працюють, напрямів їхньої виробничої діяльності та економічної ефективності такої діяльності.

Обґрунтовано три напрями державної підтримки сільгospвиробників. Перший - це пряма фінансова допомога, наприклад, залежно від площ землекористувань. Другий напрям пов'язаний із регулюванням ціни на окремі види сільгospпродукції. Третій напрям - це комплекс організаційно-економічних заходів щодо гарантування сільгospвиробниками мінімального прибутку.

Доведено, що найбільш вагомими у теперішній час напрямами щодо підвищення економіко-екологічної ефективності сільськогосподарського землекористування в різноманітних формах господарювання є дотування, субсидіювання, квотування, страхування, пільгове оподаткування і кредитування, а також заходи протекціоністської політики.

Результати виконаного дослідження дозволяють виокремити три основні системи ефективного сільськогосподарського землекористування, які склалися у світі. Перша - суспільно-приватницька система, яка базується на посиленні різного роду економіко-екологічних та правових обмежень у сільськогосподарському землекористуванні та на суворому суспільному контролі за раціональним використанням цих земель. Найбільш типовими представниками цієї системи є ФРН і Франція. Друга - державно-приватницька система, яка ґрунтуються на домінуванні державної форми власності (як це є в Китаї) або державних інтересів в аграрній сфері (прикладом може слугувати Японія), що дозволяє максимально розвивати оренду земель сільськогосподарського призначення. Третя - приватницька система характеризується домінуванням приватної форми власності на землі сільськогосподарського призначення та ефективним механізмом реалізації і захисту прав носіїв цієї форми власності.

Отже, концептуальні напрями в організації економічно та екологічно ефективного сільськогосподарського землекористування можна згрупувати у чотири основні блоки: економічний, екологічний, правовий і соціальний. При цьому критеріальними ознаками оцінки відповідних заходів є, з одного боку показники, що випливають із природних властивостей та напрямів використання земель, а з іншого – із наслідків та умов їх використання. Допомогти реалізувати цілі і завдання щодо економічно та екологічно ефективного сільськогосподарського землекористування має економічний оборот земель сільськогосподарського призначення, що пов'язаний, насамперед, із ринком цих земель.

Повноцінний ринок земель матиме місце за умови існування відповідного конкурентного середовища та присутності на ньому держави як землевласника, так і регулятора систем оподаткування, зборів, платежів тощо. Основним завданням держави при цьому має стати створення сприятливих умов щодо переходу земель сільськогосподарського призначення до найбільш ефективних землевласників, у тому числі і в економічному плані. При цьому зазначено основні ризики, які виникатимуть при ринковому перерозподілі земель сільськогосподарського призначення між суб'єктами земельних відносин.

1. Третяк А. М. Економіка землекористування та землевпорядкування : навч. посіб. / А. М. Третяк. – К. : ТОВ ЦЗРУ, 2004. – 542 с.
2. Будзяк В. М. Економіко-екологічні основи ефективного сільськогосподарського землекористування: теорія, методологія, практика : автореф. дис. ... д-ра екон. наук / В. М. Будзяк. – К., 2008. – 42 с.
3. Пізняк Т. І. Організаційно-економічні основи формування системи екологічного аудиту сільськогосподарського землекористування : дис. ... канд. екон. наук / Т. І. Пізняк. – Суми, 2008. – 219 с.